

NOVICE ITR

18. januar 2010

Se je v letu 2009 svet obrnil proti kmetijski genski tehnologiji?

Na Inštitutu za trajnostni razvoj smo v letu 2009 začeli izdajati novice, ki pokrivajo tudi področje kmetijske genske tehnologije. Lansko leto je bilo za to področje zelo zanimivo; biotehnoške korporacije so v letu 2009 kljub svojim velikanskim obljubam požele več kritik kot kdajkoli doslej, tako s strani znanstvenikov kot državljanov po vsem svetu.

O tem dogajanju sta zanimiv razmislek pripravila Claire Robinson in Jonathan Matthews, sourednika GMWatch. Njuna opažanja se nanašajo zlasti na dogajanje v ZDA, kar je še zlasti zanimivo – ZDA so namreč domovina kmetijske genske tehnologije in tudi glavni trg zanjo.

Kot pravita avtorja, je bilo po eni strani 2009 leto, v katerem so biotehnoška industrija, Bill Gates (prek svoje dobrodelne fundacije) in njihovi zavezniki v ameriški administraciji storili vse, kar je bilo v njihovi moči, da bi svet pripravili do tega, da začne sprejemati GS rastline, vendar pa je bilo to hkrati tudi leto, ki ga je zaznamoval izjemen globalni odpor proti takšnim nameram.

Vendar pa je bilo 2009 tudi leto, v katerem je resnica vse bolj stopala na dan: ne le resnica glede hudih omejitev in tveganj GS rastlin, temveč tudi glede uspešnosti pozitivnih alternativ GS rastlinam, od katerih profitno usmerjena industrija GS rastlin odvrča prepotrebno pozornost.

Temelje za preboj resnice je postavilo poročilo IAASTD iz leta 2008, ki ga je pripravilo 400 znanstvenikov ter podpisalo kakih 60 držav. Iz poročila je bilo jasno, da po več kot 10 letih od vstopa na trg, gensko spremenjene poljščine niso pripomogle nič k izkoreninjenju lakote in revščine, ali k zmanjšanju uničevanja okolja zaradi kmetijstva.

Poročilo IAASTD je namesto tega kot pot naprej priporočilo kmetijsko-ekološko (agroekološko) kmetovanje. Tudi raziskave v okviru Programa ZN za okolje so opozorile, da bi ekološko kmetijstvo na manjših kmetijah lahko prispevalo k povečanim donosom, brez škodljivih vplivov na okolje in brez družbene škode, ki ju povzroča industrijsko kmetijstvo. Analiza UNEP za 114 projektov v 24 afriških državah je ugotovila, da so se tam, kjer so uporabili ekološke ali skoraj ekološke kmetijske prakse, pridelki več kot podvojili. V letu 2009 je bil tudi splošno priznan prispevek takih trajnostnih pristopov k hlajenju planeta, medtem ko so novice o poskusih Monsanto, da bi okolju škodljive monokulture GS rastlin "preoblekla" v podnebju prijazne, tej korporaciji prislužile nagrado za "najslabše lobiranje leta".

Kritike v vodilnih znanstvenih revijah

Toda v letu 2009 je bil najbolj zanimiv način, na katerega je kritika biotehnoške industrije postala nekaj običajnega. Za industrijo je zaskrbljujoče, da je bilo nekatere najostrejše kritike moč najti v uvodnikih in preiskovalnih člankih, ki so se pojavljali v takih medijih, kot je *Scientific American*, *New York Times*, *Associated Press* in morda najbolj presenetljivo od vseh, pri sicer trdni zagovornici kmetijske genske tehnologije – reviji *Nature Biotechnology*.

Obenem pa so vse te kritike na različne načine govorile o isti temeljni zadevi – o tem, da je bilo industriji kmetijske genske tehnologije dovoljeno, da si pridobi neprimerljivo oblast nad uporabo semen. Urednik *Scientific American* se je v svojem članku na primer pritožil, da je "nemogoče preveriti, ali gensko spremenjene rastline res izpolnjujejo to, kar se oglašuje. Razlog je v tem, da so si kmetijsko-tehnoška podjetja vzela moč, da z vetom odločajo nad delom neodvisnih raziskovalcev."

Urednik nato ugotavlja, da "sta varnost hrane ter varstvo okolja odvisna od tega, ali omogočimo, da so rastlinski proizvodi na razpolago običajnemu znanstvenemu preverjanju", in *Scientific American* je industrijo pozval, naj" iz svojih pogodb za končne uporabnike takoj odpravi omejitve glede raziskav. Nadalje bi morala EPA (Agencija za varstvo okolja ZDA) prav tako zahtevati, kot pogoj za dovoljenje za prodajo novih semen, da imajo neodvisni raziskovalci neoviran dostop do vseh izdelkov, ki so trenutno na trgu."

Zelo kritični celo največji podporniki

Dopisnik za publikacijo o kmetijski trgovini je opozoril, da mu nihče v biotehnološki industriji ni mogel imenovati niti enega samega primera katerekoli druge vrste izdelkov na trgu, ki bi bil na tak način zaščiten pred znanstvenim preverjanjem, kot so zaščitena gensko spremenjena semena.

Znanstveni dopisnik časopisa *Financial Times*, še enega trdnega zagovornika genske tehnologije, se je pritožil: "Predstavljajmo si, da bi farmacevtske družbe poskušale preprečiti zdravstvenim raziskovalcem primerjanje patentiranih zdravil ali preiskovanje njihovih stranskih učinkov – to je nepredstavljivo. Kljub temu pa znanstveniki ne morejo samostojno raziskovati surovin v živilih ali raziskovati rastlin, ki prekrivajo precejšen del podeželskih območij Amerike."

Članek v *Nature Biotechnology* opozarja, da so raziskave, kritične do GSO, tudi kadar so sploh bile objavljene, naletele na zid očitno zrežiranih, *ad hominem* in neutemeljenih napadov s strani zagovornikov GSO, ki so, po besedah urednika Ameriškega entomološkega društva, "očrnili raziskave drugih strokovno neoporečnih znanstvenikov na način "streljanja v koleno", napadalno in čustveno, kar ni v pomoč pri napredku znanja in ni v skladu z ideali znanstvenega raziskovanja."

Monsanta pa niso izpostavili samo kot korporacije, ki duši znanstvene raziskave. Preiskava *Associated Press* je poročala o zaupnih Monsantoovih pogodbah ter svetu prikazala, kako največji razvijalec semen na svetu izsiljuje konkurente, nadzoruje manjša semenarska podjetja in agresivno ščiti svoj prevladujoči položaj na več milijard dolarjev vrednem trgu.

Škodo imajo ameriški kmetje

Medtem so razočarani kmetje opozorili, kako GSO-velikan uporablja svojo tržno moč za dviganje cen, po katerih morajo kmetje plačevati semena, ter jim omejuje dostop do gensko nespremenjenih semen. Iz nekega drugega poročila je razvidno, da cene gensko spremenjenih semen naraščajo tako dramatično, da se je zaradi njih že zmanjšal povprečni kmetijski dohodek kmetov v ZDA.

Tako v letu 2010 sredi neizogibnega streznjenja glede praznih trditev, češ da so GS rastline nujno potrebne za reševanje lakote, revščine in podnebnih sprememb, rasti prebivalstva, pomanjkanja goriv in sploh katerihkoli drugih skrbi, s katerimi se sooča človeštvo, nihče več ne more dvomiti o tem, za kaj v resnici gre: za nadzor nad znanostjo, naravo, hrano in kmetijstvom.

Strinjamo se tudi s sklepnim komentarjem sourednikov GMWatch: proti takemu smrtnemu stisku ne ostane drugega kot boj do konca.

INŠTITUT ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Pisarna: Trubarjeva 50 (Okoljski center)

Tel. (01) 4397 465; GSM 041 725 991

Faks (01) 4397 105

info@itr.si; www.itr.si